

УДК 336.76

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ „ФОНДОВА БІРЖА” ЯК ОСНОВНОЇ ЛАНКИ ФОНДОВОГО РИНКУ

Бормотова М.В., к.е.н., доцент (УкрДАЗТ)

У статті досліджено сутність поняття "фондова біржа". Також розглянута повна класифікація фондових бірж за різними ознаками.

Ключові слова: фондова біржа, фондовий ринок, класифікація фондових бірж.

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими та практичними завданнями. Подальший розвиток економіки є неможливим без розвинутого, стабільного, надійного та ефективного фінансового ринку нашої держави. Таким чином, однією з найважливіших цілей нинішнього етапу розвитку економіки країни є втілення обґрунтованих та системних реформ у фінансовому секторі для забезпечення додаткових джерел фінансування економічного зростання.

Важливою ланкою фондового ринку, без якої неможливе його існування є фондова біржа. Для детального вивчення аспектів функціонування фондового ринку необхідно перш за все дати визначення поняття «фондова біржа».

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виділення невирішених частин загальної проблеми. Основи теорії функціонування фондових бірж знайшли відображення у наукових працях таких видатних зарубіжних і вітчизняних вчених як: Д.Лосевський [1], М.Бортник [2], Б.Альохін [3], М.Петраков [4], М. Алексеев [5], А. Грязнова [6], О. Сохацька [7], С. Маслова [8] та інші. Але не існує єдиної точки зору щодо визначення поняття «фондова біржа» та класифікації останніх за різними ознаками, що обумовлює необхідність подальшого дослідження цих питань.

Метою даної статті є дослідження сутності поняття «фондова біржа» та обґрунтування повної класифікації фондових бірж за різними ознаками.

Виклад основного матеріалу. Дослідженню поняття «фондова біржа» приділяють увагу багато вчених-економістів, але жоден з авторів не дав повне та змістовне визначення цьому поняттю. Немає такого визначення в Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок». Трактують поняття «фондова біржа» різними вченими наведено у табл.1. Проаналізувавши існуючі точки зору авторів щодо поняття «фондова біржа» можна зробити наступні висновки. Лосевський Д.А у своєму визначенні фондової біржі використовує таке поняття як «ринок грошових капіталів» та не уточнює, що саме він відносить до «грошового капіталу».

Визначення фондової біржі, яке дає Бортник М.Ю не зовсім відповідає поняттю саме «фондової біржі», тому що у його визначенні поєднуються ознаки і товарної біржі.

Альохін Б.І і Алексеев М.Ю у своєму понятті «фондова біржа» акцентують увагу на тому, як саме здійснюється торгівля, але не розкривають чим саме торгують і як функціонують ці організації.

Маслова С.О дає загальне визначення поняттю «фондова біржа», що не розкриває особливостей функціонування даного виду біржі. Зі всіх авторів найбільш близькі визначення поняття «фондова біржа» дали Петраков Н.Я та Грязнова А.Г, які розкривають у своїх поняттях найголовніші ознаки функціонування фондової біржі.

Таким чином, аналізуючи усі вище перелічені визначення фондової біржі, можна дати таке визначення, яке, на думку автора, найбільш повно розкриває сутність поняття. Фондова біржа - це організаційно оформлений, регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, ціни на які визначаються попитом та пропозицією. Існує широка класифікація бірж за різними ознаками. Так, біржі класифікують за видами біржових товарів, принципами організації, правовим статусом, формою участі торговців у біржових торгах, асортиментом товарів, роллю та місцем у світовій торгівлі, сферою діяльності та іншими ознаками.

Принципи та основні ознаки класифікації бірж розробляли багато вчених, у тому числі вітчизняні – Чалдаєва Л.А., Маслова С.О, та інші. Найбільш повну класифікацію бірж дає Сохацька О.М [7, с.153] (рис. 1). Згідно першої ознаки біржі класифікують на товарні, товарно-сировинні. В Україні до цього виду відносять аграрні, фондові та валютні.

За другою ознакою, яка характеризується ступенем участі держави у біржовій торгівлі, біржі поділяють на три види: публічні (державні), приватні організації торговців, змішані.

Трактування поняття «фондова біржа»

Автор	Точка зору
Лосевський Д.А [1,с.14]	Фондова біржа – організований ринок попиту та пропозиції грошових капіталів.
Бортник М.Ю [2,с.42]	Фондова біржа – найбільш розвинута форма регулярно функціонуючого оптового ринку замічних товарів, які продаються по стандартах (сортах), а іноді по зразках, а також ринку цінних паперів (акцій та облігацій) та іноземної валюти.
Альохін Б.І [3,с.24]	Фондова біржа- це аукціон, де торгівля ведеться за допомогою обміну усними інструкціями між трейдерами.
Петраков Н.Я [4,с.31]	Фондова біржа – організований ринок, на якому власники цінних паперів через членів біржі, які виступають у якості посередників, здійснюють угоди купівлі-продажу.
Алексєєв М.Ю [5,с.12]	Фондова біржа – спеціалізовані організації, у стінах яких проходять зустрічі продавців цінних паперів з їх покупцями.
Грязнова А.Г [6,с.64]	Фондова біржа – організований, регулярно функціонуючий ринок цінних паперів та інших фінансових інструментів.
Сохацька О.М [7,с.57]	Фондова біржа – ринок, на якому купуються і продаються цінні папери, а ціни на них визначаються попитом і пропозицією.
Маслова С.О. [8,с.61]	Фондова біржа - ринок, що спеціалізується на купівлі-продажу цінних паперів.

Державні біржі засновуються органами держаної влади (товарні – Міністерством економіки, фондові – Міністерством фінансів тощо). Такі біржі розповсюджені в Європі : у Франції, Нідерландах, Бельгії. Приватні біржі засновуються торговцями, які створюють біржову корпорацію, лише вони мають доступ до торгівлі, всі інші повинні укладати угоди через посередництво членів біржі. Якщо перший вид бірж прийнято називати європейськими, то другий – англо-американським, оскільки такі біржі працюють у Англії та США. Сьогодні майже не залишилося приватних бірж, які працюють на принципах саморегулювання, і у їх діяльність втручаються держави через прийняття відповідного законодавства та запровадження спеціальних органів для контролю за їх діяльністю. Тому можна говорити про існування змішаного типу організації біржової торгівлі. При організації бірж в Україні передбачалося надати їм статусу приватних, однак у наступні 1991-1992 та 1996. 2006 рр. було прийнято законодавчі акти, які не лише передбачали законодавче поле діяльності, але й визначили роль держави у налагодженні контролю. Зазначені закони продовжують діяти, за виключенням одного, у лютому 2006 року прийнято нову версію Закону України « Про цінні папери та фондовий ринок». Отже, біржі в Україні можна віднести до змішаного типу.

За третьою ознакою біржі поділяються на акціонерні товариства і некомерційні організації, хоча законодавча невизначеність в Україні призвела до того, що у 1991-1992 рр., коли реєструвалася більшість бірж, вони створювалися з яким завгодно правовим статусом, навіть як

приватні підприємства.

За четвертою ознакою біржі поділяють на відкриті та закриті. В торгах на закритих біржах приймають участь лише члени бірж. Відкриті біржі є двох типів: чисто відкриті, на яких клієнти можуть укласти угоди самостійно та змішані, які в свою чергу укладають від імені і за рахунок клієнта, і дилерів, які працюють від власного імені й за власні кошти. Розвиток бірж показав, що закриті біржі мають значні переваги, оскільки члени бірж беруть на себе зобов'язання щодо фінансових гарантій за укладеними угодами та розрахунків за цими угодами.

За п'ятою ознакою біржі поділяються на універсальні та спеціалізовані. Спеціалізовані біржі мають по товарну спеціалізацію або спеціалізацію на групах товарів. Універсальні біржі мають широко диверсифіковану номенклатуру.

За шостою ознакою біржі поділяються на міжнародні, національні та регіональні, в залежності від ролі та місця бірж у світовій, національній і регіональній торгівлі. Міжнародні біржі зосереджені у таких трьох країнах, як США, Англія та Японія, де створено умови вільного переміщення прибутку, отриманого від біржової діяльності. Національні біржі діють в межах однієї країни. До національних відносяться більшість товарних бірж країн Європи. Регіональні діють в межах регіону, наприклад, Тернопільська товарна біржа обслуговує західний регіон України тощо.

За сьомою ознакою біржі в Україні можна поділити на центральні, міжрегіональні та регіональні. До центральних відносяться біржі

Києва та Харкова, до міжрегіональних - Одеська, (регіональних) – наприклад, Чернівецька товарна Львівська товарні біржі, до локальних біржа.

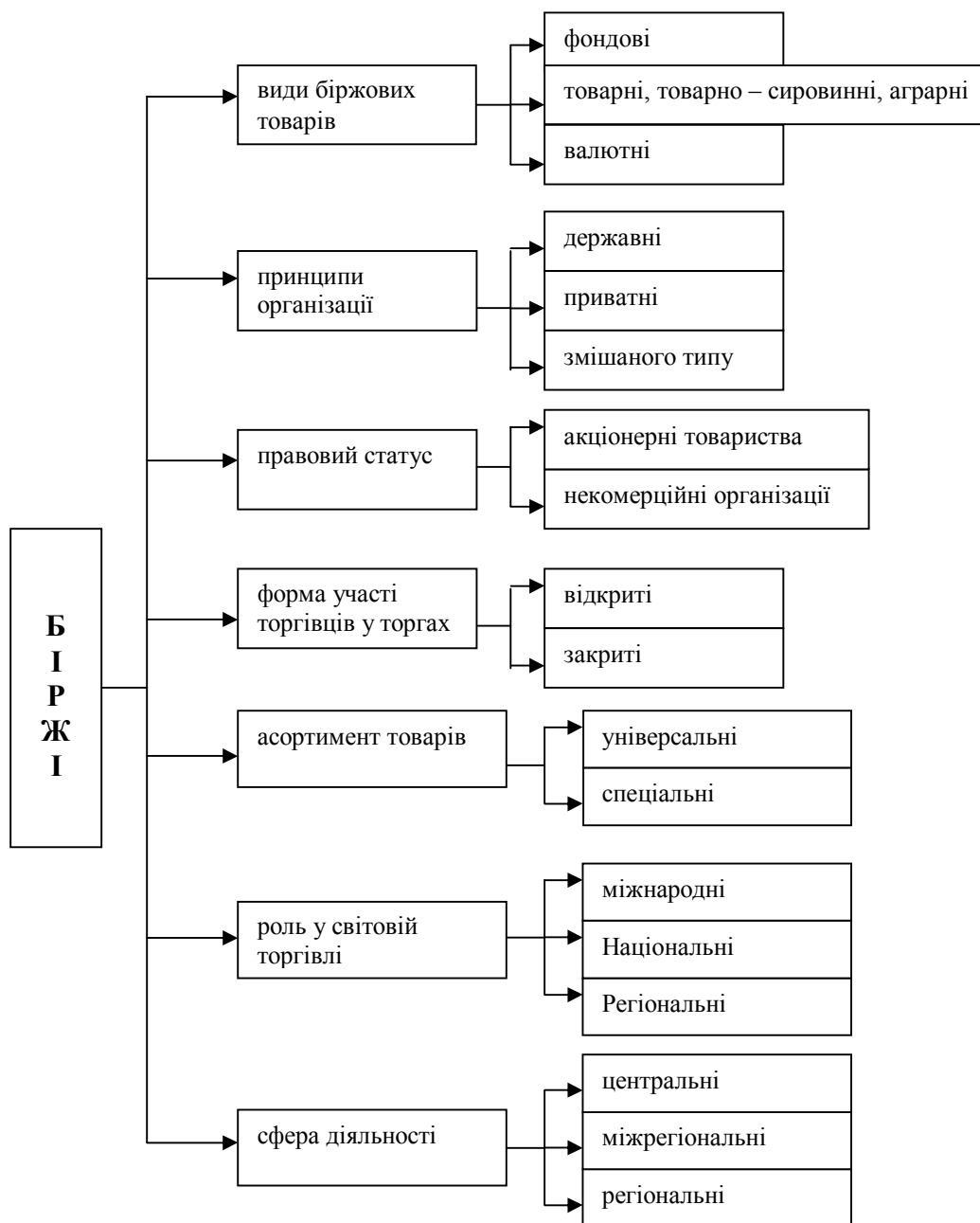

Рис. 1.– Класифікація бірж

Висновки. Таким чином проведене дослідження різних визначень щодо поняття «фондова біржа» дозволило дати наступне найбільш повне, на думку автора, визначення поняття фондової біржі, а саме: фондова біржа - це організаційно оформлений, регулярно функціонуючий ринок, на якому здійснюється торгівля цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, ціни на які визначаються попитом та пропозицією. Крім того була розглянута повна класифікація бірж за різними ознаками. В подальших дослідження

необхідно розглянути проблеми удосконалення системи індикаторів – формування індексів для моніторингу вітчизняного фондового ринку з урахуванням особливостей його розвитку на сучасному етапі, використання яких сприятиме підвищенню ефективності аналізу кон'юнктури ринку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лоевецький Д.А. Фондова біржа / Лоевецький Д.А. - М.: Форум, 2003. - 300с.

2. Бортник М.Ю. Принципы и роль фондовых бирж / Бортник М.Ю. - СПб.: Бизнес-пресса, 2005. - 300с.

3. Алехин Б.И. Фондовый рынок / Алехин Б.И. - М: Акцент, - 2006.-150с.

4. Петраков Н.Я. Биржа : функции и принципы / Петраков Н.Я. - СПб.: Форекс, - 1994.-256с.

5. Алексеев М.Ю. Ринок цінних паперів (теорія і практика) / Алексеев М.Ю. - К.: МАУП, - 1999.-256с.

6. Грязнова А.Г. Биржевая деятельность / Грязнова А.Г. - М.: Финансы и статистика,- 2005.-450с.

7. Сохацька О.М. Біржова справа / Сохацька О.М. Підручник – 2-ге вид. змін. й доп.-Тернопіль: Карт-Бланш, К.: Кондор, 2008.-632с.

8. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок / Маслова С.О., Опалов О.А.: Навч.посібник. 4-е вид. - К.: Каравелла, 2008. – 288с.

Анотація. В статті досліджено сутність поняття фондова біржа. Також розглянута повна класифікація фондови бирж по різним ознакам.

Ключевые слова: : фондовая биржа, фондовый рынок. классификация фондовых бирж.

Summary. The meaning of definition “Stock exchange” was studied in the article. Also full classification of stock exchange by different features was reviewed.

Keywords: stock exchange, stock market, stock exchange classification.

Рецензент д.е.н., доцент УкрДАЗТ Зайцева І.Ю.

Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Назаренко І.Л.

УДК 658.7.003

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПРЕДПОСЫЛКИ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ЛОГИСТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ТРАНСПОРТНО-РАСПРЕДЕЛИТЕЛЬНЫХ СИСТЕМ

*Винников В.В., д.э.н., профессор;
Кристиогло В.С., аспирант (ОНМА)*

Аналізуються тенденції розвитку світогосподарських зв'язків, вигідне геополітичне положення України, яка знаходиться на перетині найважливіших торгових шляхів, розкриваються економічні передумови і регіональні аспекти створення логістичних транспортно-розподільних систем при формуванні стратегії обслуговування транспортних вантажопотоків через територію України.

Ключові слова: транзитні вантажопотоки, транспортний комплекс, інтеграційні процеси, логістичні системи, транспортні вузли.

Постановка проблемы и её связи с научными и практическими задачами. Лишь немногие сферы бизнеса могут похвастаться той же сложностью внутренних взаимосвязей и такой же широтой географического охвата, какие характерны для современной логистики. Предназначение логистики – обеспечить получение продуктов и услуг там, где они необходимы тогда, когда они требуются. Большинство потребителей в промышленности развитых стран мира давно уже воспринимают высокое качество логистики, как должное.

Логистика охватывает и объединяет в единый процесс такие разнообразные виды деятельности, как информационный обмен, транспортировка, управление запасами, складирование, грузопереработка.

Тенденции развития мирохозяйственных связей определяют расширение производственных связей и международной

экономической кооперации. Однако неравномерный постоянный рост транснациональных и трансприграничных потоков и международного транзита предопределяет новые задачи и проблемы управления товарными и денежными потоками.

По оценкам международных экспертов ООН и ЕС, а также по прогнозам Совета по изучению производительных сил Национальной академии наук Украины, до 2014 года ожидается увеличение товарообмена по европейскому направлению «Север – Юг» на 25-30, евроазиатского – на 30-35 процентов. В этой связи должна формироваться стратегия обслуживания проходящих транзитных грузопотоков через территорию Украины.

При любом уровне интеграции в европейское пространство Украина должна учитывать ёмкость альтернативных рынков для продукции традиционного производства. Это, прежде всего Азиатско-Тихоокеанский регион, который